

Versterk landschappelijke kwaliteit met windturbines

Het protest tegen het plaatsen van windmolens neemt hand over hand toe. Ook de Raad van State toont zich kritisch over locatieprocedures. Is er nog wel toekomst voor wind op land? Met het oog hierop heeft een groep landschapsarchitectenbureaus de plaatsing van windturbines op land kritisch onder de loep genomen. Dit gebeurde binnen de Community of Practice 'Windenergie en Landschapskwaliteit'. "In de huidige praktijk wordt veel te weinig nagedacht over de landschappelijke effecten van veel locatiekeuzen", geeft projectleider Frank Stroeken aan.

JAN DE GRAAF

Als landschapsarchitect is Stroeken verbonden aan bureau Wing. Samen met zijn vakbroeders maakt hij zich niet alleen zorgen over de kwaliteit van landschappen die achteruit holt, maar ook over het stagneren van de energietransitie. "Door dit ondoordacht plaatsen wordt ruimte onnodig versnipperd. Ook blijven groepen gebruikers van het landschap buiten beeld. Te vaak wordt gezocht naar stukjes op te offeren landschap. Dat is de verkeerde insteek. Men moet juist vanuit een positieve invalshoek werken aan toekomstbestendige landschappen met windenergie."

Wegmoffelen

Volgens Stroeken wordt het feit dat windenergie een grote impact op het landschap heeft te vaak weggemoffeld. "Bij de planning van nieuwe locaties wordt nog wel eens geprobeerd om de opgave kleiner te maken. Bijvoorbeeld door masten in te korten, aantallen te verminderen of turbines te plaatsen op plekken die toch al zijn verstoord. Maar dit levert vaak niet het landschap op waar we naar zoeken." De landschapsarchitect stoort zich eraan dat het goede gesprek hierover zo weinig plaats-

vindt. "Vaak gaat het veel te weinig over het landschap dat het resultaat is van de plaatsing van windturbines. De taal om de ruimtelijke effecten van windturbines te duiden is toch al gebrekkig. En dat zien we terug in de argumenten die gebruikt worden voor de plaatsing van windturbines, bijvoorbeeld langs snelwegen."

Bedreigingen

Kortom, het gesprek over nieuwe locaties schiet aan alle kanten te kort. "Gevolg is dat de discussie zich veelal vernauwt tot de milieuhinder." Volgens het rapport leidt dit tot drie bedreigingen. Allereerst het risico dat de energietransitie vertraagt, omdat er niet goed gesproken kan worden over landschap en windenergie. "Emoties worden daardoor versterkt. Een ander gevolg is dat mensen massaal kiezen voor andere mogelijkheden zoals zonnenvelden."

'Vaak worden er verhoudingen gekozen die totaal niet meer bij elkaar passen'

Het tweede pijnpunt is er eentje die de landschapsarchitect na aan het hart ligt, namelijk het verrommelen van landschappen. "Als we doorgaan op de ingeslagen weg laten we aan onze kinderen niet het goede landschap na. Terwijl dit helemaal niet nodig is." Derde pijnpunt is dat er keuzes worden gemaakt die veel geld kosten. "Dit zien we bijvoorbeeld in Flevoland en Friesland. In beide provincies vinden saneringen plaats nadat er vanwege landschappelijke argumenten besloten is dat dat windturbines eigenlijk niet op de plek horen waar ze staan."

Meer en hoger

Nederland telt nu circa 2200 turbines van gemiddeld 2 megawatt. Het aantal turbines neemt op dit moment heel snel toe, evenals de hoogte: de afgelopen tien jaar is de tiphoogte toegenomen van 100 naar 180 meter.

“Deze trend zal doorgaan”, voorspelt Stroecken. “Overigens is dat vaak in het veld nog moeilijk te zien. Er zijn voorbeelden waarbij turbines van 100 meter en 200 meter in het landschap naast elkaar zichtbaar zijn, zonder dat iemand het verschil kan aanwijzen. Grotere turbines hebben ook een grotere afstand tussen turbines. We hebben al turbines die tussen hen in 600 tot 800 meter ruimte nodig hebben. Feitelijk liggen daar hele stukken landschap tussen de twee turbines.” Deze ontwikkeling heeft ook voordelen. “Grote turbines draaien langzamer dan kleine turbines. Ze geven een rustiger beeld in het landschap. Ook geven deze omvangrijke moderne turbines relatief minder geluidhinder dan kleinere. Met name de oudere generatie windmolens is behoorlijk luidruchtig.”

Grasmaaiers

Ondanks deze voordelen neemt de weerstand tegen hoge turbines toe. “Gevolg is een reflex om windmolens turbines klein te houden. Daardoor zien we tegenwoordig steeds meer relatief lage masten met een heel lange wijk eraan die wel degelijk veel energie opwekt. Alleen komt die wijk relatief dicht bij het maaiveld en dat heeft een grote impact op de omgeving. Door ontwik-

Frank Stroecken: “Kies liever voor rustige hoogte dan voor onrustige laagte”

kelaars worden ze gekscherend ook wel grasmaaiers genoemd.”

Binnen Nederland ontstaan intussen grote verschillen. “De oude windprovincies, Flevoland, Friesland, Noord-Holland en Zeeland, kiezen steeds vaker voor enkele grootschalige clusters van windenergie met een grote efficiëntie. Ondertussen gaan ook de nieuwere windprovincies meedoen, maar die ontwikkelen vaak op kleinere schaal. Het gevolg daarvan is een spreiding

van windenergie over het land.” Jammer vindt hij het dat het steeds meer een ‘moetje’ aan het worden is. “Trots is tegenwoordig vaak ver te zoeken in de planning van windenergie.” In de beginfase van windenergie was dat wel anders. “Zo waren er plekken, bijvoorbeeld in Almere, waar kunstenaars met kleur vormgaven aan windparken. Nu zien we vaak dat windturbines met kleine masten tegen bedrijventerrein en/of snelwegen worden aangedrukt.”

Aanbevelingen denktank

Vanuit deze zorgen is de community of practice opgestart. Dit gebeurde op initiatief van bureau Wing en van de NVTL, de Nederlandse Vereniging voor Tuin- en landschapsarchitectuur. Binnen de werkgemeenschap hebben twaalf bureaus samengewerkt aan het onderzoeken van de opgave. “We hebben de huidige situatie verkend, goede voorbeelden gedeeld, mogelijkheden bekeken en voorkeuren bediscussieerd.”

Het kan inderdaad veel en veel beter blijkt uit het rapport van de denktank. Dit heeft geresulteerd in aanbevelingen die iedere ontwikkelaar zich ter harte zou moeten nemen.¹” De architecten komen tot maar

liefst tien kwaliteitsregels. Stroeken licht er een paar uit. “Wijs allereerst op nationale schaal gebieden aan die leeg moeten blijven. Plus juist andere gebieden die ontwikkeld kunnen worden met windenergie. Vervolgens moet er ook op regionale schaal duidelijk gekozen worden. Houd bij de locatiekeuze rekening met het principe dat waarnemers zich vaak storen aan de eerste windturbine. Of er daar nog een aantal achter staat, is dan vaak minder van belang.”

Ook wordt geadviseerd om windturbines niet te verbinden aan landschapsstructuren die qua maat van een totaal andere orde van grootte zijn. “Plaats bijvoorbeeld geen turbine van 250 meter hoog langs een provinciale weg die op 100 meter eigenlijk nauwelijks zichtbaar is. Vaak worden er verhoudingen gekozen die totaal niet meer bij elkaar passen. Lokaal gaat het bij grote windturbines meer om het rustig vormgeven van de technische voorzieningen die erbij horen. En vooral voor het versterken van het landschap ónder de turbines, want na plaatsing stopt de ontwikkeling van het landschap niet. Kies liever voor weinig turbines met een grote hoogte dan voor veel turbines met een lage hoogte. Oftewel kies liever voor rustige hoogte dan voor onrustige laagte.”

Tot slot beveelt het architectenteam aan om meer onderzoek te doen naar de beleving van windturbines. “We hebben in Nederland inmiddels een fantastisch palet aan gerealiseerde windparken, maar er is nauwelijks

---

‘Er is nauwelijks onderzoek verricht naar de beleving van windturbines’

onderzocht hoe dit eigenlijk beleefd wordt door de mensen die er omheen wonen. Ga dit onderzoeken.” Daarnaast pleiten ze voor onderzoek naar de mogelijkheden om sturing te geven aan de ruimtelijke inrichting van landschappen met windenergie. “Dit moet zowel op nationaal, regionaal als lokaal niveau gebeuren. Probeer hierbij ook

aansluiting te krijgen bij de organisatie van de technische infrastructuur die nu nog vaak lokaal wordt beïnvloed. Dan kan zowel vanuit de beleving als vanuit de techniek worden toegewerkt naar fraaie landschappen mét windenergie.” ●●●

1. Het rapport staat op de website van de NVTL

